

Afrika heeft het octrooi op de toekomst

Tot snelle wonderen zal het WK voetbal in Afrika niet leiden, maar het kan wel een markeringspunt worden van groeiend Afrikaans zelfbewustzijn. Maar dan moeten wij, de toeschouwers, die vooruitgang ook willen zien, betoogt Afrika-correspondent Kees Broere.

TEKST KEES BROERE

Van alle teamsporten is voetbal vrijwel de eenvoudigste. Je hebt er niet eens een echte bal voor nodig. Zoek een min of meer open en vlak terrein, raap een boel plastic zakken bij elkaar, doe daar wat touwtjes omheen, en voilà, het spel kan beginnen. Goedkoop, en beschikbaar voor de massa: voetbal is de Afrikaanse sport bij uitstek.

Beeld twentyten

Toegangkaartje

Het spelletje stijgt op het continent ver boven zichzelf uit. Wie verder vrijwel niets heeft, kan zich altijd nog een voetbalheld wanen. Als die droom zich vertaalt in werkelijk talent, en als dat talent opgemerkt wordt, dan wordt voetballen het toegangkaartje tot individueel economisch succes, zoals de Drogba's van deze wereld bewijzen. Ook dat verklaart de populariteit. Voetbal, kortom, dient in Afrika zowel enorme maatschappelijke als grote persoonlijke belangen. In dat licht ook zullen veel Afrikanen kijken naar het komende wereldkampioenschap in Zuid-Afrika. Als iets dat mensen bindt en individuen een kans geeft. Voetbal als toonbeeld van sociale, maar ook unieke kracht.

Beeldvorming

Hoe zal dat beeld zich tijdens het toernooi in werkelijkheid vertalen? Niet eerder mocht een land in Afrika het wereldkampioenschap organiseren. Toen de almachtige voetbalbond FIFA de tijd daarvoor wel rijp achtte, lag Zuid-Afrika als keuze voor de hand. Geen ander land in het continent immers dat meer lijkt op rijke landen waar het toernooi doorgaans wordt gehouden. Zuid-Afrika heeft sinds het einde van de apartheid veel werk gestoken in de politieke en economische aansluiting bij de rest van Afrika, al was het slechts omdat daar voor het land veel macht en geld te halen valt. Als organisator van het WK onderstreepte Zuid-

Afrika vanaf het eerste moment de pan-Afrikaanse uitstraling die het evenement zou moeten hebben.

'Win in Afrika met Afrika', zo luidde de campagne. Een maand wereldvoetbal in Zuid-Afrika zou de rest van het continent de mogelijkheid geven om, tijdens en na het toernooi, de 'eigen ontwikkeling' verder ter hand te nemen. Dat was mooi gezegd. Maar eigenlijk wist niemand hoe een en ander in de praktijk gebracht moest worden. Het blijkt vooral om beeldvorming te gaan.

Gastland

Dat werd begin dit jaar op een uiterst pijnlijke manier duidelijk, toen vlak voor de start van de *Africa Cup of Nations* in Angola de bus met spelers uit Togo onder vuur werd genomen door rebellen uit de enclave Cabinda. Emmanuel Adebayor, de Togolese sterspeler van Manchester City die ook in de bus zat, liet onmiddellijk weten: "We herhalen steeds dat we in Afrika ons imago moeten veranderen, maar dat gebeurt helaas niet." Ook veel andere Afrikanen zijn zich hiervan bewust. Van materieel gewin zal voor Afrikaanse landen tijdens het WK nauwelijks of geen sprake zijn. Ook het gastland zelf zal er weinig aan verdienen. Wat dan overblijft, is de hoop. De hoop op iets van verandering. "Het zou op de lange termijn kunnen dat mensen terugdenken aan het WK en zeggen dat het een mijlpaal was voor verandering op het continent en voor de manier waarop het continent wordt bekeken", zegt Frans Cronjé

van het Zuid-Afrikaanse instituut voor rasenrelaties.

Het wereldkampioenschap zal voor veel mensen buiten Afrika de eerste keer zijn dat zij iets van het continent te zien krijgen. De meeste beelden zullen uiteraard uit Zuid-Afrika zelf komen. Dan zijn er twee mogelijkheden. De bezoekers en tv-kijkers zullen de indrukwekkende prestaties van het gastland, zoals de bouw van schitterende stadions, zien als iets dat op heel Afrika positief afstraalt. Of zij zullen cynisch opmerken dat in een continent met zulke gigantische problemen het geld toch wel beter kan worden besteed. Beide opvattingen kloppen maar ten dele.

Erfenis

Wie in Afrika aan een stadion denkt, moet doorgaans denken aan een even massief als lelijk betonnen complex dat door China is geschonken in ruil voor zaken waaraan het Aziatische land zelf behoefte heeft. En de indrukwekkende infrastructuur waarop het grootste deel van Zuid-Afrika kan bogen, en die in de aanloop naar het WK nog verder is verbeterd, is iets waarop verreweg de meeste Afrikaanse landen voorlopig enkel kwijlend mogen hopen. Zuid-Afrika, zo weet de rest van Afrika, is Afrika niet.

"Zuid-Afrika, zo weet de rest van Afrika, is Afrika niet"

Wat het continent wél is, weten de inwoners ervan maar al te goed. Het is het nog altijd veruit armste deel van de wereld, waar potentie en realiteit vaak enorm ver uiteenlopen. Het is de erfenis van het verleden, zowel dat van de koloniale als van de recent onafhankelijke tijd. Maar het is ook dat deel van de wereld dat enorme tegenslagen kent, terwijl tegelijkertijd de overtuiging steeds vaster voet krijgt dat juist hier gigantische menselijke vooruitgang niet alleen mogelijk is, maar steeds vaker bewezen wordt. Dat is het octrooi op de toekomst dat Afrika heeft. Tegen die achtergrond heeft het wel degelijk zin om geld uit te trekken voor een potje voetbal, vinden veel Afrikanen. Iemand die zich hiervan terdege bewust is, is de Zuid-Afrikaanse aartsbisschop Desmond Tutu, zelf het levende bewijs dat 'hoop' ook zinvol kan zijn (en nu en dan iets mag kosten). Volgens Tutu zal het toernooi eenzelfde impact op Afrika hebben als de verkiezing van Barack Obama, zoon van

een Amerikaanse moeder en een Keniaanse vader, tot de eerste zwarte president van de Verenigde Staten.

Die vergelijking snijdt wel degelijk hout. Yes, we can. Niet toevallig heeft Obama te kennen gegeven dat hij op zeker moment bij het wereldkampioenschap te gast hoopt te zijn, bij voorkeur als zijn land het ver brengt. Obama is als voetbal in Afrika: een toonbeeld van sociale, maar ook unieke kracht. Of, om het met andere woorden uit te drukken: van groeiend zelfbewustzijn.

Fundament

Toegegeven, zelfbewustzijn is net zoiets als democratie, zo weten Afrikanen. Je kunt het niet 'eten'. En dus moet het vaak plaatsmaken voor de noden van alledag. Maar bewustzijn is wel degelijk ook een fundament. Wie zich als individu of samenleving bewust is van de eigen kracht, voelt zich ook in staat daarop voort te bouwen. Mits het daartoe van anderen ook de kansen krijgt. En dat is een extra reden waarom het voor Afrikanen van grote betekenis is dat het WK voetbal zich dit keer in het continent zelf zal afspelen. Tot snelle wonderen zal het allemaal niet leiden. En er hoeft tijdens het toernooi maar iets fout te gaan, of de rest van de wereld zal tot het oordeel komen dat 'ze het toch ook niet kunnen, die Afrikanen'. Maar de mensen in het continent weten zelf wel beter. Voor beeldvorming zijn zowel degene die het beeld uitstraalt, als degene die het vervolgens waarneemt van belang. De eerste verantwoordelijkheid ligt dus bij Afrikanen zelf. Het continent mag zich dan gelukkig prijzen dat het WK wordt gehouden in Zuid-Afrika, het land dat als laatste een zwarte meerderheidsregering kreeg, maar vaak als eerste laat zien tot welke menselijke vooruitgang een land in Afrika tot staat is. Andere landen in het continent mogen en moeten zich hieraan optrekken.

Maar bij ons, 'de toeschouwers', ligt wel degelijk ook een verantwoordelijkheid. Dat na het WK in Zuid-Afrika alles in het continent anders en beter zal zijn, is een mythe waarin Afrikanen zelf niet geloven en waarmee mensen als FIFA-baas Sepp Blatter uiteindelijk meer kwaad dan goed doen. Maar we moeten minstens erkennen dat Afrika met het toernooi laat zien dat Afrikanen ons door hun prestaties aangenaam kunnen verrassen. Dat is voor iedereen winst. ■

Wat betekent het WK in...

UGANDA

"Kans voor Afrikaanse sportjournalisten"

Wie: Mark Namanya (30)

Is: sportjournalist bij *Daily Monitor*

Waar: Kampala

"Het WK gaat massaal gevolgd worden hier in Uganda. Engeland en Brazilië zijn favoriet. Wij Afrikanen krijgen nu de kans om zelf het verhaal over voetbal in Afrika te vertellen." Mark Namanya behoort al jaren tot de prominente voetbal-analyci van zijn krant. Hij is nu verantwoordelijk voor de wekelijkse WK-bijlage *Zakumi*, genoemd naar de officiële mascotte van het toernooi. Zijn werk bleef niet onopgemerkt. Onlangs werd bekend dat Mark een van de achttien Afrikaanse sportjournalisten is die het WK voetbal mogen gaan verslaan op kosten van het Nederlandse project *Road to 2010*, een samenwerkingsverband van Freevoice, Lokaalmondiaal, World press photo, Africa media online en de PostcodeLoterij. Namanya slaagde erin president Paul Kagame van buurland Rwanda te interviewen. Niet over politiek, maar louter over voetbal. "Binnen twee weken lukte het om een afspraak met hem te maken", lacht Namanya. "Kagame is gek op voetbal, en nam uitgebreid de tijd om op het WK in te gaan." In het interview, dat gepubliceerd is in het boek *AFRICA UNITED, THE ROAD TO 2010* vertelt de president uitgebreid over zijn voorkeur voor Pele vroeger en Arsenal nu. Kagame zal ook naar Zuid-Afrika afreizen. Ook Mark Namanya zal er bij zijn straks, in Zuid-Afrika. "Ik heb perskaarten aangevraagd voor wedstrijden van Zuid-Afrika, Brazilië en mijn favoriete team Argentinië." Namanya is niet optimistisch over de kansen van Afrikaanse teams. "Ik vrees dat geen enkel Afrikaans land verder zal komen dan de groepsfase", analyseert hij. "Van de Afrikaanse landen heeft Ivoorkust het sterkste team, maar dat zit tevens in de moeilijkste poule met Portugal en Brazilië. Volgens de sportjournalist zal de winst naar Europa gaan. "Ik zet mijn geld op Spanje."

ARNE DOORNEBAL